Turisticko-náučný chodník Hiadeľskou dolinou

Kraj:	Banskobystrický kraj
Okres:	Banská Bystrica
Geomorfologická jednotka:	Zvolenská kotlina
Geologická jednotka:	neogénna panva na okrajoch s výskytom geologických formácií okolitých pohorí
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Lučatín, horný koniec a pešo k severovýchodu 380 m po ceste na Hiadeľ
Východisko:	Lučatín, začiatok odbočky lesnej cesty z komunikácie na Hiadeľ 150 m na severovýchod od penziónu Grajciar
Trasa:	Lučatín, odbočka za penziónom Grajciar – Lučatínska skala – zalesneným hrebienkom Lučatínskej skaly k severozápadu – lúčnymi cestami svahmi k severu – Hiadeľ, hasičská zbrojnica
Dĺžka, prevýšenie:	4 km, prevýšenie 110 m
Čas prechodu:	1,5 h
Počet zastávok:	12
Náročnosť:	nenáročná trasa so strmým nástupom

Zameranie chodníka: kultúrno-historické, prírodovedné

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je

Rok otvorenia: 2015

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je; obrázky informačných panelov sú voľne dostupné na stránke obce (> .PDF) včítane interaktívnej mapy tu

Kontakt: Obecný úrad Hiadeľ, Hiadeľ 68, 976 61 Hiadeľ, tel. 048 / 4191 141

Poznámka: Trasa náučného chodníka nevedie Hiadeľskou dolinou, ako evokuje jeho názov, ale horským hrebienkom a neskôr lúčnatými svahmi, ktoré dolinu od západu lemujú.

Upozornenie: Výstup na vyhliadkovú Lučatínsku skalu je zabezpečený technickými pomôckami (schodíky, mostíky, reťaze).

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný na terénne vyučovanie. V oblasti Lučatínskej skaly je nutná obozretnosť.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Hiadeľ. Obec severovýchodne od Banskej Bystrice v horskej Hiadeľskej doline, ktorou preteká potok Vážna, pravostranný prítok Hrona. Dno doliny tvorí hranice štyroch geomorfologických celkov – v jej dolnej časti od ústia Vážnej po obec Hiadeľ (v dĺžke asi 3 km) medzi tu silno členitou Zvolenskou kotlinou na západe a Horehronským podolím na východe a povyše obce (v dĺžke vyše 6 km) medzi Starohorskými vrchmi (na západe) a Nízkymi Tatrami (na východe). Hiadeľskou dolinou, kulminujúcou Hiadeľským sedlom (1 099 m n. m.) medzi Kozím chrbtom a Prašivou, sa oddávna prechádzalo od Dunaja a banských miest na Pohroní na Liptov a ďalej k Baltu. Svedkom významu tejto komunikácie je zatiaľ málo preskúmaná archeologická lokalita hradiska na vrchole Hradište (958 m n. m.), výrazného vrchu so strmými svahmi v južnej rázsoche Kozieho chrbta hlboko v horách na okraji Starohorských vrchov medzi dolinami Vážnej (nad Hiadľom) a Uhliarskeho potoka (nad Moštenicou). Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1424, kedy patrila Ľupčianskemu panstvu. Prví osadníci údajne pochádzali z Hornej Oravy a z goralčiny sa odvodzuje i názov obce (Gegel znamená jedľa). Dodnes sa zachovalo osobité nárečie s prvkami poľštiny. Okrem baníctva s ťažbou striebra a zlata a v 16. storočí už len antimónu sa obyvatelia zaoberali drevorubačstvom, pastierstvom, povozníctvom. Územie obce sa pre svoju polohu stalo počas Slovenského národného povstania dejiskom bojových udalostí, počas ktorých povstalcov obyvatelia významne podporovali. V obci a okolí to pripomínajú pamätné miesta (hroby, pomníky, pamätné tabule, chodník Partizánska cesta).

Hiadeľská Kyslá (Horná Kyslá). Studnička – upravený minerálny prameň – na lúčke v lesnatej Vážnej doline – hornej časti Hiadeľskej doliny – na rozhraní Starohorských vrchov a Nízkych Tatier asi 4 km severne od obce Hiadeľ. Voda prameňa s dvoma vývermi s výdatnosťou 0,05 l/s má vysoký obsah železa a mangánu, čím priaznivo účinkuje na krvný obeh a kožné ochorenia. V lokalite je rovnomenné **turistické rázcestie** s prístreškom pri modrej značke vedúcej z Hiadľa do Hiadeľského sedla.

Prírodná rezervácia Mačková. Chránené územie vyhlásené v roku 1993 na južne a západne orientovaných svahoch vrchu Hora (684 m n. m.) severne od Medzibrodu v západnom okraji

Horehronského podolia na ochranu typických bukových a borovicových porastov na vápencovom podloží vrátane vývojových štádií stepného a lesostepného charakteru ako i fragmentov sutinových spoločenstiev s bohatým výskytom chránených a vzácnych druhov rastlín. Rezervácia je súčasťou chráneného vtáčieho územia Nízke Tatry (súčasť sústavy Natura 2000).

Zvolenská kotlina. Pomerne veľká medzihorská zníženina podkovovitého pôdorysu v strede Slovenska medzi Banskou Bystricou, Zvolenom, Hriňovou, Hrochoťou, Ľubietovou a Hiadeľom, obrúbená na západe Kremnickými vrchmi, na juhu Javorím a Ostrôžkami, na východe Poľanou, Veporskými vrchmi, Horehronským podolím (s dotykom s Nízkymi Tatrami) a na severe Starohorskými vrchmi. Leží v nadmorských výškach 270 (Hron pod Zvolenom) – 851 m (Čierny diel východne od Poník). Jej formovanie silno ovplyvnili zlomy, tektonické pohyby a zložitá geologická stavba. V západnej časti, na silno tektonicky poklesávajúcej rozsiahlej kryhe zemskej kôry s mocnými akumuláciami neogénnych sedimentov je na širokej nive Hrona vplyvom jeho laterálnej erózie rovinný reliéf. Najmä pozdĺž Hrona je zachovaná sústava riečnych terás. Smerom k východu riečna rovina prechádza do pahorkatiny až vrchoviny s pomerne hustou sieťou dolín, ktoré vytvárajú nepravidelne usporiadané chrbty na mezozoických vápencoch (Ponický kras), neogénnych vulkanických horninách a rozsiahlych pleistocénnych náplavových kužeľoch (najmä Hučavy). V juhovýchodnej časti ostrov výrazných andezitových tvrdošov – Rohy – navzájom oddeľuje dielčie kotlinky pozdĺž Slatinky – Slatinskú a Detviansku. Severnou a južnou časťou kotliny preteká Hron, ďalšími tokmi sú napr. Bystrica, Slatina, Hučava, Zolná, Hutný potok. Na tektonické zlomy sa viažu vývery termálnych prameňov (Sliač, Kováčová) a minerálnych prameňov. Kotlina je zväčša odlesnená, členitejšie územie pokrývajú listnaté lesy so zastúpením najmä buka, hrabu, dubu a javora.

Názvy informačných panelov

1. Turisticko-náučný chodník Hiadeľskou dolinou
2. Základné informácie o obci
3. História obce od jej vzniku až do roku 1945
4. Hospodársky, sociálny a kultúrny vývoj po roku 1945
5. Slovenské národné povstanie
6. Prírodné pomery
7. Rastlinstvo
8. Vtáctvo
9. Živočíšstvo
10. Turistika
11. Zaujímavosti
12. Hiadeľ v súčasnosti

Turisticko - náučný chodník Hiadeľskou dolinou 5

PRÍRODNÉ POMERY

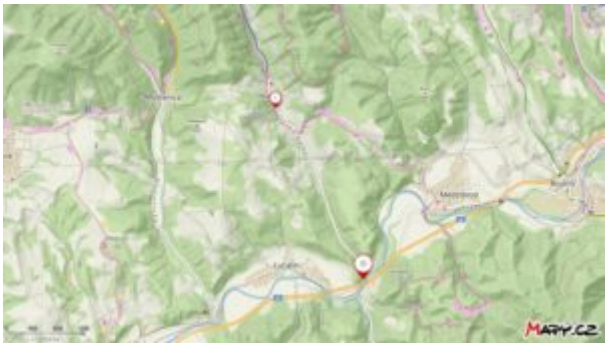

NÍZKE TATRY
STAROHORSKÉ
VRCHY
HOREHRONSKÉ
PODOLIE
Hladeť
hranica
geomorfologických
celkov
ZVOLENSKÁ
KOTLINA

MAPY.CZ